

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. 1385
Дата ... 20.10 2017 г.

ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА
ГРАЖДАНСКАТА, ТЪРГОВСКАТА И
НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИИ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ
по тълкувателно дело № 1/2016 г.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

Със свое Разпореждане от 09.06.2017 год. Председателят на ВКС е изменил свое разпореждане от 13.12.2016 год. за образуване на т.д. № 1/2016 год. на ОСГТНК като е възприел следната нова формулировка на поставения въпрос: **Кои лица са материално легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди при причинена смърт на техен близък?**

До този въпрос се стига след Предложение от 09.12.2016 год. (Предложението), подписано от нарочно сформирана комисия за промяна на първоначално поднесения на ОСГТК въпрос: **„Включват ли се в кръга**

на лицата, легитимирани да получат обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на техни близки, братята и сестрите на починалия, както и неговите низходящи и възходящи от втора степен?"

По него е изразено писмено становище от Председателя на Висшия адвокатски съвет (ВАДВС). Развитите в становището аргументи, доколкото могат да бъдат отнесени към новата редакция на въпроса, ще бъдат използвани и в настоящото.

Поради изказаното съображение не се налага повторен подробен преглед на практиката със задължителна сила за съдилищата, формирана с ППВС № 4/61 г., ППВС № 5/69 г. и ППВС № 2/84 г. (б.н. ще ги наричаме общо ППВС), тъй като същата е проследена в представеното становище, а отделно е разгледана и хронологично, и с оглед възприетите разрешения в Предложението. Достатъчно е обобщението, че към настоящия момент лицата, имащи право на обезщетение при смърт на техен близък са определени с ППВС и включват низходящите, възходящите и съпруга на починалия, отглежданите, но неосиновени деца, както и лицето, с което починалият е живял на съпругески начала, ако съжителството не представлява престъпление и не противоречи на морала, т.е. правоимащите лица са изчерпателно определени на база съществуващо родство по права линия, брак и фактически установени, но наподобяващи родството и брака отношения с починалия. Изброените лица имат право да получат обезщетение за неимуществени вреди от смъртта на техния близък, само ако докажат, че действително са претърпели такива вреди. Други лица, в това число възходящите от втора и по-горна степен, внуците и правнуците, както и братята и сестрите на починалия са изрично изключени от кръга на правоимащите лица, без оглед на това дали търпят неимуществени вреди.

Ще следва да се отчете, че възприетото в съдебната практика изчерпателно определяне на кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди по повод смърт, е трайно и последователно прилагано разрешение през един твърде продължителен период от време и дори само заради това си струва преди да се пристъпи към евентуалната му промяна, да се посочат някои от причините то да бъде възприето и наложено.

I. ЗАКОНЪТ И СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА

Неимуществени вреди по повод причинена смърт се търпят от лица, различни от непосредствено пострадалото от деликта лице. Тази категория

лица се определят в теорията като „трети за деликта лица” или „косвено увредени лица”, макар терминологията да не е прецизна и затова критикувана в правната доктрина.

Известно е, че законът не съдържа изрични правила, които да уреждат правото на обезвреда на косвено увредените лица. Вредите, претърпени от тези лица, не се обхващат от вината на делинквента, а тя е елемент от фактическия състав на непозволеното увреждане. Вярно е да се каже, че противоправното деяние на делинквента е насочено срещу пострадалия, не и срещу неговите роднини или близки, за чието съществуване той може и най-често изобщо не подозира.

От тази изходна позиция ще следва да се съгласим, че материалният закон, уреждащ отговорността за непозволено увреждане по въпроса за правото на обезвреда на третите за деликта лица, изначално предоставя две едновременно крайни и взаимно изключващи се възможности за разрешение на поставения въпрос.

Едната възможност е да бъде прието, че законът изключва съществуването на правото на косвено увредените лица да търсят гражданска отговорност за вреди. Това е така, защото стриктният прочит на чл. 45 и сл. ЗЗД води до извод, че отговорността по отношение на косвено увредените лица не се покрива с фактическия състав на непозволеното увреждане (деликта), включващ едновременното наличие на противоправно деяние, вина на делинквента, настъпване на вреда за пострадалото лице и причинна връзка между тях с оглед посоченото относно вината. Вярно е, че законът не поставя изрични ограничения по отношение правото на косвено увредените лица да търсят обезвреда, но при отсъствието на елемент от фактическия състав не е и необходимо. Поради тази причина няма пречки да бъде обоснован извод, че те не са в кръга на правоимащите. Това е така и защото законът не предвижда изрично и обратното: отговорност на делинквента по отношение и на тези лица. Ето защо извод, че косвено увредените лица са изключени от кръга на правоимащите може да бъде защитен.

Втората възможност се гради на разбирането, че следва да се изключат всякакви ограничения по отношение на косвено увредените лица относно правото им да търсят обезщетение за вреди и в контекста на обсъждания въпрос за неимуществени такива, произтичащи от причинена смърт на лице. Законът не съдържа никакви ограничения в тази насока,

както вече беше посочено и подобен извод е възможен резултат от тълкуването му.

След като в теорията и практиката съществува разбирането, че гражданската отговорност към третите лица възниква, когато чрез деликта са нарушени благата им, макар и това да става опосредено чрез посегателството върху пряко увреденото лице, с което те са установили правна или трайна фактическа връзка, логично би било да не бъдат поставяни ограничения по отношение кръга на лицата, които имат правото да търсят обезвреда. В обсъжданата хипотеза и теорията, и практиката приемат, че не е необходимо вредите на косвено увредените лица да са обхванати от вината на дееца, а е достатъчно наличието на причинна връзка между виновно причинения по отношение на непосредствено увреденото лице вредоносен резултат и настъпването им за третите лица. С оглед на това разбиране, не би следвало да се поставят ограничения при реализиране на правото на обезвреда на косвено увредените лица, както по отношение на вида на вредите, така и на хипотезите, при които те са причинени, достатъчно се явява доказаното им наличие.

Разгледаните две възможности за тълкуване вече определихме като „крайни“, поради което ВАДВС възприема разбирането, че макар и защитими, същите са неприемливи. В самото начало споделяме разбирането, че балансът между тях е постигнат от юриспруденцията и това е добро решение, при все критиките на авторитети в материята, че с ППВС е извършена „правораздавателна дейност“.

Избраният от ВС подход се основава на тълкуване на нормата на чл. 52 ЗЗД (б.н. също критикувано като способ) и по този начин с оглед принципа на справедливостта се сочи кръгът на лицата, които имат правото да търсят обезщетение за неимуществените вреди, последица от настъпила смърт на техен близък, което намираме за разумно. Всъщност съдебната практика е ограничила и хипотезите, при които това може да стане – само в случаите на причинена смърт и само по отношение на два вида обезщетения за вреди: обезщетение за неимуществени вреди на посочените близки лица на починалия и обезщетение за имуществени вреди, последица от загуба на издръжка, предоставяна от него. Разрешението, дадено от съдебната практика чрез ППВС е съблюдавано от съда вече близо 60 години.

Посоченият факт сам по себе си сочи, че то е приемливо, адекватно и годно да обслужва тази така деликатна част от отношенията в обществото,

свързани с репарирването на неимуществените вреди от смърт на близък родственик.

Внимание в тази насока предизвиква и формулировката на поставения въпрос пред настоящото ОСГНТК. Сам по себе си въпросът също съдържа предварително ограничение по отношение на лицата, тъй като в него се говори за „близки“ на починалия пострадад, което е индикация за стабилността на възприетото от ВС разрешение, при все че понятието „близък“ не се дефинира. Освен това ограничението не е отскоро за юриспруденцията ни не само защото ИПВС са приети отдавна, а и защото ограничителен подход е стоял и е бил следван далеч преди тях – напр. чл. 262, ал. 2 НЗ от 1896 год., предоставящ правото на обезщетение на съпруга, низходящите и възходящите на убития им родственик.

Затова при критичния преглед на установилия се и действащ ред на прилагане на уредбата, преди евентуалната ѝ промяна, дължим анализ на очакваните последици.

II. ОБХВАТ НА ЗАСЯГАНЕ ОТ ЕВЕНТУАЛНАТА ПРОМЯНА

1. ПОСЛЕДИЦИ В ГРАЖДАНСКОПРАВЕН АСПЕКТ

За да бъде направена подобна оценка е нужно да се съобрази, че съблюдаваният към настоящия момент в съдебната практика кръг на правоимащите косвено увредени лица е приложим при цялото многообразие от хипотези на възникване на задължение за обезвреда на неимуществени вреди от причинена смърт. Без значение е дали такива лица предявяват претенция на основание чл. 45 ЗЗД, чл. 49 ЗЗД, чл. 50 ЗЗД, чл. 200 КТ, или пряк иск срещу застраховател по сключен застрахователен договор, без оглед на вида му, както и дали правоимащите лица правят това по гражданскоправен ред или като заявяват участие в качеството си на граждански ищци в наказателно производство.

Ще следва да се отчете също, че при сегашния изчерпателно посочен и ограничен кръг на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди от причинена смърт, реализирането на гражданската отговорност неминуемо създава тежки финансови затруднения за задължените субекти. В това качество отговарят не само делинквентите, но и работодатели – физически и юридически лица, чиято гаранционно-обезпечителна отговорност се търси, частни и държавни търговски дружества, множество субекти на бюджетна издръжка като министерства, агенции, общини, държавни предприятия, лечебни заведения и др., голяма

част от които, разполагащи с предварително заложен и поради това ограничен бюджет и/или ограничена от условията по застрахователен договор отговорност на техните застрахователи.

Общо по отношение на всички лица, дължащи обезщетение по гражданска отговорност ще бъде вярно да се заключи, че евентуална промяна в кръга на лицата, имащи право на обезщетение при настъпила смърт в посока неговото разширяване, ще доведе до нарушаване преди всичко на принципа на предвидимост в множество сфери на обществения живот, по отношение на неопределен кръг правоотношения и участващите в тях субекти.

2. ПОСЛЕДИЦИ В НАКАЗАТЕЛНОПРАВЕН АСПЕКТ

Към дотук разглежданите последици, свързани с гражданската отговорност за вреди, дължни сме да отбележим и тези, които ще се проявят отделно и самостоятелно в наказателното производство като резултат от разширяването на кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди, последица от смъртта на техен близък.

Правото на пострадалия от престъпление да участва в наказателното производство е защитено с редица текстове – чл. 15 и чл. 75, 76, 84 НПК. Съгласно изискването на чл. 75, ал. 2 НПК, пострадалият трябва да бъде уведомен незабавно за образуването на досъдебното производство, когато е посочил адрес за призоваване в страната. Впоследствие той има права, които гарантират пълноценното му участие в процеса, за хода на който следва да бъде уведомяван с оглед правото му да присъства при провеждането на следствени действия или да се запознава с приложени по делото материали. Нарушаването на тези права представлява съществено процесуално нарушение и е годно да обуслови отмяна на съдебен акт.

Цялостната правна уредба на наказателното производство е базирана на разбирането, че пострадалият е предварително известен на компетентния орган или поне, че е лесно и бързо установим. В рамките на кръга лица, с който борави практиката понастоящем, това е точно така. Промяната в посока увеличаване на броя на лицата, които следва да се считат за „пострадали от престъплението” по смисъла на чл. 74 НПК ще има практически измерения за работата на разследващите органи и на съда. Изпълването с ново съдържание на понятието „пострадали от престъплението” ще наложи увеличена по обем дейност, свързана с

издирване и призоваване на лица, които стоят встрани от основната задача на процеса и са в състояние да го затруднят и забавят. Тези последици следва да се обсъдят по настоящото тълкувателно дело, което се разглежда и решава с участието на ОСНК.

3. ПОСЛЕДИЦИ ЗА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

Не на последно място ще трябва да се предвидят и последиците общо за съдебната система. Приемането на тълкувателно решение, с което да се определи, че в кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди се включват и други освен лицата, посочени в ППВС е условно сравнимо с влизането в сила на закон, който да има действие и върху заварените материалноправни отношения.

Без съмнение, такова развитие ще има за последица завеждането на множество дела от допълнително включените правоимащи срещу делинквенти – в т.ч., но не само водачи на МПС; лица, упражняващи медицинска професия – лекари и медицински персонал; извършители на престъпления; на преки искове срещу застрахователни дружества, независимо от вида на застраховката, пораждаща отговорността им, лечебни заведения и други юридически лица с оглед гаранционно-обезпечителната им отговорност и тази по чл. 200 КТ за причинена смърт; до предявяване на повече граждански искове в наказателния процес и т.н., стига давностните срокове за предявяването на съответните искове или други процесуални срокове от преклузивен характер да не са изтекли.

4. ПОСЛЕДИЦИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ГРАЖДАНСКИТЕ СУБЕКТИ И ОБЩЕСТВОТО

Евентуална промяна на кръга на правоимащите лица ще създаде усещането в обществото, че съдът допуска нееднакво прилагане на закона. По поставения за разглеждане въпрос ще има отговори, валидни „преди” и „сега” спрямо момента на постановяване на решението по тълкувателното дело. Така ще се появи чувството за липса на справедливост, особено у субектите, въвн от тези съгласно ППВС, чиито искове са вече отхвърлени с основанието, че не попадат в кръга на правоимащите лица. Ще трябва да помислим за отговорността на адвокатите и правоприлагащите органи, дали съвет или постановили решение, съблюдавайки ППВС. Ще трябва да отчетем и това, че при сключване на договори – трудови, застрахователни и др. покриващият гражданската отговорност субект може би ще въведе и

допълнителни критерии, свързани с броя на роднините на съответния работник, служител, застрахован, и т.н. и в зависимост от получената информация ще прави съответния избор да сключи или не даден договор, да го оскъпи или да предприеме мерки за изменение на действащи такива, а защо не и за прекратяване на вече сключени договори по начин, какъвто намери за възможен.

Изброяването на тези последици съвсем не е изчерпателно, тъй като те могат да се проявят в най-разнообразни житейски и правни хипотези.

III. ПРАВОТО НА ЕС И БЪЛГАРИЯ

Задълженията ни като държава членка на ЕС с оглед приетите в рамките на законодателството му актове не включват необходимост от промяна на кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди по повод смърт на близък. Изводът е обоснован в представеното становище и е направен въз основа на разгледаните в предходното становище актове: **Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година** относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка¹, **Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година** за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета², **Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година** относно приложимото право към извъндоговорни задължения („Рим II“)³ и **Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година**.

Нито един от горепосочените актове не съдържа задължение страните-членки да съблюдават задължително правило относно кръга на лицата, имащи право на обезщетение за вреди, последица от причинена смърт в резултат на непозволено увреждане и в частност на извършено престъпление и нещо повече, изрично в някои от тях се сочи свободата на държавите членки на ЕС да установят различни процедури по отношение на правоимащите лица и обхвата на подлежащите на обезщетяване вреди.

¹ ОВ L 263, 7.10.2009, с. 11-31.

² ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр. 57-73.

³ ОВ L 199, 31.7.2007 г., с. 40-49.

В тази връзка правилно се сочи в Предложението, че от Директива 2012/29/ЕС произтича задължение на държавите членки в срок до 16.XI.2015 год. да въведат в сила закони, подзаконови и административни разпоредби и уредят законодателно въпроса кои членове на семейството по чл. 2 от Директива 2012/29/ЕС имат правото на обезщетение по чл. 16 от нея, както и виждането, че това е станало с приемането на Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадалия от престъпления. Редно е да се отбележи, че съгласно чл. 3, ал. 1 и 2 от същия правото на подпомагане и финансова компенсация преминава върху наследниците на пострадалия и върху лицето, с което се е намирал във фактическо съжителство – кръг от лица с „по-малък периметър” от този съгласно ППВС.

IV. ВЪЗПРИЕТИ РАЗРЕШЕНИЯ В СТРАНИТЕ ОТ ЕС ПО ОБСЪЖДАНЯ ВЪПРОС

В становището на ВАДвС по т.д. № 2/2016 г. на ОСГКТК на ВКС направихме, без претенции за изчерпателност, кратък анализ на относимото действащо право и възприетите от съдебната практика разрешения по обсъждания въпрос в някои от страните-членки на ЕС и други такива от Европа. Проследяване и анализ са направени и в Предложението.

Налага се обобщението, че на фона на правната уредба в европейските страни възприетият в нашата страна режим по отношение на правоимащите лица не може да се определи като особено рестриктивен. В повечето държави са предвидени ограничения като се въвеждат и допълнителни критерии спрямо степента на родство и близост.

Особено внимание предизвиква режимът в Испания (обн. в испанския Държавен вестник, бр. 228, 23.09.2015 г.), предвиждащ разпределяне на правоимащите лица в различни групи с използване на предварително и изрично посочени критерии за индивидуализиране на размера на обезщетението за отделните групи.

В първата група са включени съпрузите и лицата, които са в трайна фактическа връзка с починалия. Размерът на обезщетението зависи от продължителността на брака (връзката) и възрастта на починалия. В таблицата са посочени различни размери на обезщетения съобразно това дали бракът е продължил до или над 15 години и дали възрастта на загиналия е над 80 години, между 67 и 80 години или под 67 години. За

всяка пълна допълнителна година на съжителство, независимо от възрастта на жертвата, таблицата предвижда отделно обезщетение от по 1 000 евро.

Във втората група правоимащи са включени възходящите на починалия. В зависимост от това дали загиналият низходящ е до или над 30-годишна възраст обезщетенията са съответно 70 000 евро и 40 000 евро. Право на обезщетение имат и дядовците и бабите, но това право може да се реализира само при условие, че родителите на загиналия са починали преди неговата смърт. В трета група са низходящите (родни или осиновени): размерите на обезщетенията, дължими на синове/дъщери са различни в зависимост от възрастта на низходящия – до 14 години; между 14 и 20 години; между 20 и 30 години и над 30 години. Обезщетението за внуците е в размер на 15 000 евро и се присъжда само, ако техните възходящи са починали преди дядото или бабата. Братята и сестрите са включени в четвъртата група. Обезщетенията за тях са съответно по 20 000 евро и 15 000 евро в зависимост от това дали преживелият брат/сестра е на възраст до 30 или над 30 години. В таблицата (в сила от 01.01.2016 г.) е включена и нова категория „близки”, т.е. лица, които трябва да докажат, че са се намирали в отношения на близост с жертвата и са живели поне 5(пет) години заедно в едно домакинство. Предвиденото обезщетение за тях е в размер на 10 000 евро.

В Предложението до председателя на ВКС не се съдържа информация относно правоимащите лица по белгийското право, затова следва да посочим, че в Белгия право на обезщетение имат наследниците и членовете на семейството на починалия. Размерът на обезщетенията е напр. 10 000 евро при загуба на дете или 17 500 евро при загуба на родител.

Не се съдържа преглед на режима в Германия, където в чл. 844, ал. 2 BGB, озаглавен „Право на трети лица за обезщетения в случай на смърт”) е предвидено, че лицето, причинило смърт другиму, дължи издръжка на лицата, които са получавали издръжка от загиналия за периода, за който същият е бил задължен да осигури издръжка и като се взема предвид предполагаемата продължителност на живота му. Немският закон предвижда, че това право имат и неродените, но заченати към момента на настъпването на смъртта. Успоредно с това в особени и изключителни случаи германските съдилища присъждат и обезщетения за неимуществени вреди. В сравнително-правната литература правото на вземане на косвено увредените лица за обезщетение за неимуществени

вреди при смърт се разглежда като изключение, създадено от съда и предназначено като обезвреда на шока на лицата, които са наблюдавали или са научили за инцидента, при който техен близък роднина е бил умъртвен (вж. Basil Markesinis, Michael Coester, Guido Alpa, Augustus Ullstein, *Compensation for Personal Injury in English, German and Italian Law: A Comparative Outline*, Cambridge University Press, 2005, p. 22-23). Съгласно съдебната практика в Германия потенциално право на обезщетение за неимуществени вреди имат следните лица: родители, деца, съпруг, годеник/годеница, лица, живели на съпругески начала с починалия.

В Унгария съдът приема, че принципно право на обезщетение имат: родителите, съпругът, децата и възходящи от втора степен. В отделни случаи съдебната практика допуска обезщетяване на братя/сестри и внуци, но претенции на възходящи от втора степен, както и низходящи, които не живеят с жертвата се отхвърлят. (вж. Bernhard A. Koch, *Medical Liability in Europe: A Comparison of Selected Jurisdictions*, Walter de Gruyter, 2011, p. 320).

В Словения кръгът на лицата, които имат право на обезщетения за неимуществени вреди според Гражданския кодекс на страната са децата, съпругът и родителите, а само при определени обстоятелства братя/сестри на загиналия. По изключение това право е признато от Върховния съд на страната и по отношение на смъртта на баба/дядо, когато е било доказано, че емоционалната връзка между внук и баба/дядо е била толкова дълбока, че е сравнима с такава между родител и дете.

Силно рестриктивен е режимът в Обединеното Кралство – право на обезщетение имат само преживелият съпруг и преживелият родител на непълнолетното дете, ако същото не е сключило брак.

В заключение следва да се обобщи, че са малко държавите, които да не са приели ограничителен режим по отношение на лицата, имащи право на обезщетение за вреди от смърт на техен близък. В същото време, дори и в рамките на режим, който на пръв поглед предвижда по-широк кръг на лицата, са въведени допълнителни критерии, които го правят по-рестриктивен от наложилите се у нас. Ще следва да се обърне внимание и на това, че в много от държавите размерите на обезщетенията са предварително посочени в таблици и че често са далеч по-ниски от определяните в България.

Като съобразява всичко, изложено дотук, ВАдвС застава на следното становище:

1. Трайно установеният от съдебната практика кръг на близките на починалия, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди, произтичащи от смърт, създава сигурност и предвидимост за всички заинтересовани субекти. Макар и да е определен с ППВС, разрешението е отдавна възприето в съдебната практика и в обществото ни и се е наложило като е доказало своята жизненост, бихме казали като национална правна традиция.

Поради това ще следва да се запази кръгът на лицата, посочени в ППВС, които ще бъдат легитимирани да търсят обезщетения за неимуществени вреди, последица от смъртта на техния близък и да ги получат, ако и доколкото докажат наличието на предпоставките за това, посочени в ППВС.

2. Паралелно с това, ВАдвС отчита, че животът предлага различни ситуации, при които е оправдано от морална, житейска и правна гледна точка да бъдат репарирани неимуществени вреди на лица, различни от посочените в ППВС. Затова намира, че съдът трябва да разполага със свободата да ги съобрази и справедливо разреши.

Това е причината да приемем и предложим с решението по настоящото тълкувателно дело да се предвидят някои изключения от постановките на ППВС като това да стане много внимателно, далеч не без ограничения и само при наличие на очертани, макар и по-общо предпоставки за това.

В тази връзка застъпваме разбирането, че близките на починалия, различни от тези съгласно ППВС, не трябва да бъдат изначално и по задължителен за съдилищата начин включени в кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди, едновременно и наред с роднините, посочени в ППВС. Тези близки са братята и сестрите на починалия и неговите низходящи и възходящи от втора степен. Оправдано е очакването между тях и починалия да са съществували трайни и близки отношения и емоционална връзка, обуславяща настъпването на неимуществени вреди по повод загубата му. Когато обаче родителите на съответните братя и сестри, които са и деца на възходящите от втора степен, респективно баба и дядо на низходящите на починалия и прабаба и

прадядо на внуците му, ще бъде неоправдано от морална и етична гледна точка всички те на собствено и отделно основание, успоредно с лицата съгласно ППВС да имат правото на обезщетение във връзка с настъпилата смърт на техния близък.

Съсредоточаването на значителен финансов ресурс в едно семейство, източник на което е на практика смъртта на техния близък, води до създаването на различен материален статус на семейството в преобладаващата част от случаите, предполага неочаквани до този момент възможности за близките на починалия и в същото време поражда чувства и емоции, които често не са оправдани от морална и етична гледна точка.

Затова се обединяваме около виждането, че право на обезщетение ще имат братята и сестрите на починалия, както и неговите низходящи и възходящи от втора степен, но само когато отношенията им с починалия наподобяват (заместват) тези с лицата, посочени в ППВС, като се приложи правилото, че при живи родители и деца на пострадалия, имащи право на обезщетение, неговите братя и сестри, респективно възходящи и низходящи от втора степен, не би следвало да имат правото да търсят и получат обезщетение.

Намираме за допустимо, при липса на лица от кръга на тези съгласно ППВС да се търси опора в правилата за наследяване, независимо от това, че правото на обезщетение почива на наличието на накърнено лично тяхно субективно право, а не на наследствено приемство като се приеме, че по-близкият по степен роднина измества по-далечния и то само за посочения кръг от лицата, а именно братя и сестри, възходящите и низходящите от втора и по-горна степен и само по изключение с оглед спецификата на конкретния случай.

Изключенията по отношение кръга на лицата ще следва да се допускат единствено при наличие на особени и изключителни по своя характер обстоятелства, които свеждат кръга на близките на починалия до лица, различни от посочените в ППВС, напр. при липса на други близки с починалия; лоши отношения с лицата от кръга съгласно ППВС, болест, обуславяща липса на близка връзка с починалия, продължително отсъствие, довело до липса на контакти и близост и т.н.

3. И накрая застава въпросът следва ли да има право на обезщетение лице, което не попада сред близките, посочени дотук, т.е. по-далечен по степен родственик или лице, с което починалият не е роднина, но са имали

близост и силна емоционална и духовна връзка. Намираме, че такъв неограничен подход ще донесе повече вреди отколкото ползи.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

С оглед изложените дотук съображения, даваме следния отговор на поставения въпрос:

Право на обезщетение за неимуществени вреди имат лицата, посочени в ШВС, т.е. само най-близките роднини на починалия – неговите низходящи, възходящи и съпругът му, отглежданите от починалия, но неосиновени деца, както и лицето, с което починалият е живял на съпругески начала, ако съжителството не представлява престъпление и не противоречи на морала.

По изключение, когато важни обстоятелства от житейско и морално естество са довели до установяване на близост и силна връзка с починалия, обезщетение може да бъде присъдено и на други лица, както следва: на дядовците и бабите на починалия, т.е. възходящите от втора степен, но само ако родителите му са починали преди неговата смърт или са налице особени обстоятелства, които изключват тяхното право на обезщетение; на внуците, т.е. низходящите от втора степен, ако техните възходящи са починали преди смъртта на пряко увредения или са налице особени обстоятелства, които изключват тяхното право на обезщетение, както и на братята и сестрите, ако при липса на други родственици по права линия са живели заедно и са имали близки отношения с починалия. При всички случаи право на обезщетение следва да имат само онези лица измежду посочените, с които починалият е имал силна емоционална връзка, разрушаването на която води до настъпването на неимуществени вреди.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА

